

En les conclusions es féu palesa la conveniència d'establir una xarxa internacional de difusió del coneixement vinculat amb les relacions entre el medi ambient i l'ésser humà, la necessitat d'investigar i simultàniament difondre els resultats a efectes de prevenció, i les relacions entre usos i percepcions humanes de la natura i les estratègies sociopolítiques vinculades. Com a tema de fons, estigué present la prioritat per a les disciplines socials i ambientals de continuar treballant conjuntament, i aquestes jornades constituïren una mostra clara de relació productiva i eficaç.

Sessió de les Jornades. Fotografia: P. Domínguez i M. Ventura.

IV Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana. Un homenatge a la cultura popular, les plantes i la gestió sostenible dels nostres territoris.

(Artà, 1-4 de maig de 2008)

Esperança Carrió Cabrer i Joan Vallès Xirau

(Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona)

De l'1 al 4 de maig de 2008 es va fer a Artà (Llevant, Mallorca, Illes Balears) la quarta edició de les Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana, organitzades per una comissió formada per membres del Laboratori de Botànica de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona i l'Institut Botànic de Barcelona (CSIC-ICUB). Aquestes trobades, de caràcter biennal, pretenen facilitar el contacte i l'intercanvi entre investigadors, estudiosos i aficionats de l'etnobotànica que s'expressen en llengua catalana. La intenció d'aquests seminaris és, en termes generals, conèixer-se, parlar, intercanviar idees sobre la recerca, comunicar resultats i, a més a més, recórrer i descobrir els racons dels territoris de parla catalana d'una manera amena i enriquidora. Ultra l'acolliment entusiasta de l'Ajuntament d'Artà, el simposi va rebre el patrocini i altra mena de suport de diverses institucions, entre les quals cal destacar la Direcció General de Política Lingüística del Govern Balear. Hi van assistir

una cinquantena de persones, provinents de diverses institucions de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears. L'etnobotànica, entesa com la ciència que estudia la relació entre la cultura popular i les plantes, és la raó principal que mou els participants d'aquests seminaris a viatjar, conèixer i continuar en contacte amb persones que comparteixen dubtes i interessos en una geografia i un entorn cultural propers. La primera edició de les jornades es va fer a Torrent (Horta Sud) al mes de maig de 2001. La reunió va significar l'inici d'unes trobades que, edició rere edició, van augmentant quant a participació, entusiasme i ganes de compartir sabers tradicionals dels territoris que es visiten. Es va escollir Viladrau (Osona) com a seu de les II Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana, que van ser al mes de maig de 2004. El marc inigualable del massís del Montseny és un paratge molt interessant tant des del punt de vista botànic com etnològic. Dos anys més tard, al maig de 2006, les

Excursió botànica a l'ermita de Betlem (fotografia: Tono Belda).

jornades es van fer a Xixona (Alacantí), lloc d'interès especial per conèixer de prop l'elaboració semiartesana del torró.

El conjunt d'activitats proposades per a aquesta quarta edició de les jornades va ser molt fidel al model de les anteriors. El programa va constar fonamentalment de dues sessions de presentació de ponències per part dels assistents i de la realització de dues sortides botàniques: una visita al Jardí Botànic de Sóller –detalladament guiada pel seu director– i una excursió a l'ermita de Betlem (lloc d'interès paisatgístic i etnològic). Dos sopars plenaris i les pauses de les sessions de comunicacions van servir perquè els assistents a les Jornades s'acostessin a l'etno-gastronomia mallorquina i artanenca, en bona part d'arrel totalment o parcialment etnobotànica (coques, panades, cocarrois, rubiols, palo, licors d'herbes...).

La sessió inaugural de la trobada va ser especialment emotiva. A banda d'una introducció al poble d'Artà per part de l'organització i de les autoritats polítiques que patrocinaven l'esdeveniment, es va retre un homenatge pòstum molt sentit a Joan Pellicer i Bataller (Bellreguard, País Valencià, 1947-2007), metge, botànic, etnobotànic, gran divulgador de la ciència, refinat escriptor, activista cultural i, sobretot, compromès amb el seu –el nostre– país, el seu medi natural, la seva llengua i la seva cultura. Joan Pellicer havia participat en les anteriors edicions d'aquestes jornades, i va ser recordat, segons paraules dels seus col·legues valencians, “com un mestre, un artista que no tan sols aconseguia conjugar harmònicament el món dels sentiments i el de la raó, el de la poesia i el de la ciència, sinó que transmetia empàticament el desig d'establir entre tots ells una sinergia mútuament enriquidora”.

Les comunicacions, un total de 22 i amb

temes sobretot dedicats als territoris de llengua catalana, però també a d'altres com Castella - la Manxa i Castella i Lleó, es varen estructurar en quatre blocs temàtics.

El primer, d'estudis etnoflorístics, va ser el més extens i va incloure diferents treballs d'etnoflora o d'etnobotànica descriptiva fets de diversos territoris. El segon bloc, de mels i licors d'herbes, va ser molt didàctic, entretingut i, sobretot, aplicat, per la qual cosa va captar l'atenció de tots els assistents d'una manera lleugerament diferent als altres.

La cultura popular i la fitonímia van ser

els temes centrals del tercer bloc, que abastava temes diversos, des de rondalles, herbes medicinals i fires, fins a l'ús específic dels tipus de llenya emprats per fer foc a terra, passant per l'elaboració d'instruments musicals tradicionals –els quals, d'altra banda, vam poder sentir, tocats pels Xeremiers

BIBLIOGRAFIA

BARRAU, J. 1971. "L'Etnobotanique, au carrefour des sciences naturelles et des sciences humaines". *Bulletin de la Société Botanique de France*, 118: 237-248.

d'Artà— i la botànica festiva. La proposta fitonímica va presentar-se de la mà del TERMCAT (Centre de Terminologia), que va donar a conèixer el *Recull de noms catalans de plantes*, projecte que duu a terme conjuntament amb la Universitat de Barcelona.

El quart i últim bloc va tractar la relació de la disciplina etnobotànica amb la gestió dels recursos vegetals. Així mateix, les comunicacions estaven centrades en l'aprofitament del saber etnobotànic per fer un ús sostenible dels espais naturals i protegits, així com també per recordar i restablir tradicions que semblen ser una alternativa a un bon aprofitament del sòl, com per exemple la reintroducció dels horts familiars.

En definitiva, les IV Jornades d'Etnobotànica en Llengua Catalana van ser molt ben valorades per tots els participants i assistents, tant des del punt de vista acadèmic com social. Esperem que les pròximes siguin tan enriquidores i que puguem ampliar encara més els nostres horitzons culturals i botànics. Recordem que l'etnobotànica té la gràcia de no aturar-se en una especialitat: abasta moltes disciplines diferents, que es troben, segons paraules de Jacques Barrau (1971), en la intersecció de les ciències naturals i les ciències humanes.

*Visita al Jardí Botànic de Sóller
(Fotografia: Joan Vallès).*

*Un moment de les sessions
de comunicacions
(Fotografia: Joan Vallès).*